

Mottagare
Regionstyrelsen

Bidragsöversyn fritid

Förslag till regionstyrelsen

- Ärendet hanteras vidare i budgetberedningen och förslaget äskande hanteras tillsammans med övriga nämnders äskanden.

Sammanfattning

Regionstyrelseförvaltningen har genomfört en bidragsöversyn inom kultur- och fritidsområdet för att revidera bidragsbestämmelser och skapa tydliga strukturer för arbetsprocesser och kvalitetssäkring. Efter att ha granskat kulturens område föreslås nu ett förslag för fritidsområdet, vilket inkluderar nya regler och riktlinjer som föreslås gälla från den 1 januari 2026.

En omfattande kartläggning och omvärldsanalys genomfördes, där Gotlands nuvarande bidragssystem jämfördes med Gävle, Karlskrona, Nyköping och Örnsköldsvik. Dialoger med fritidsaktörer, politiska referensgrupper och föreningar identifierade områdets behov. Regionstyrelseförvaltningen använde dessa insikter för att utveckla ett nytt stödsystem med fokus på jämlikhet, likvärdighet, jämställdhet, tillgänglighet och bredd/spets.

Målet är att stödet ska uppmuntra och underlätta en aktiv fritid, i linje med mål i Region Gotlands utvecklingsstrategi "Vårt Gotland 2040" och Fritidsplanen, vilka syftar till att öka rörelse bland prioriterade målgrupper (barn och unga 7-20 år, personer med funktionsnedsättning samt 65+).

Under arbetet hölls cirka 40 dialogmöten med politiker, föreningar och organisationer. Dessa inspel ledde till förslaget om ett nytt bidragssystem uppdelat i tre huvudkategorier:

1. Anläggningsstöd

- Subventionerad hyra i regionens anläggningar
- Stöd för drift av anläggningar
- Investeringsstöd
- Hyresstöd

2. Verksamhetsstöd

- Aktivitets- och medlemsstöd

- Resestöd

3. Utvecklingsstöd

- Utvecklingsprojekt
- Arrangemang
- Representationsstöd
- Stipendier för unga
- Fritidspris

Förändringar jämfört med tidigare bidragssystem:

- Driftstödet likriktas så att alla föreningar som driver egna anläggningar får ersättning utifrån samma kostnadsurval.
- Hyresstöd införs enligt samma principer som driftstödet.
- Medlemsstöd ges till prioriterade målgrupper enligt Fritidsplanen.
- Aktivitetsstödet för pensionärsverksamhet utökas och fördubblas för verksamhet riktad till personer med funktionsnedsättning.
- Resestödet utvidgas så att medföljande ledare får stöd för alla resor.
- Nuvarande Representationsstöd omvandlas till ett resultatbaserat stöd för elitidrottare, inklusive individuella idrottare.
- Ett nytt stipendium för unga 15-20 år införs för att stödja individuell utveckling inom fritidsområdet.
- Region Gotlands Fritidspris ersätter tidigare priser och får ett bredare anslag.
- Tidigare distriktsstöd för pensionärs- och funktionsrättsföreningar avvecklas för att istället öka aktivitets- och medlemsstödet.
- Samordning inom funktionsrättsområdet.

Funkisam Gotlands tidigare budgetstöd avskaffas för att göra bidragssystemet tydligare och mer transparent. Ett nytt verksamhetsstöd till samordnande föreningar införs med koppling till Region Gotlands utvecklingsstrategi. Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) kan på sikt ersätta detta verksamhetsstöd.

Sociala föreningar som bedriver viktigt samhällsstöd har saknat tydliga kriterier för verksamhetsstöd. Ett nytt förslag med kvantitativa och kvalitativa principer har tagits fram och förankrats i beredningsgruppen. Målet är att koppla dessa stöd till Region Gotlands sociala hållbarhetsstrategi.

Förslaget var på remiss mellan 25 oktober och 30 november 2024. Totalt inkom 21 remissvar från föreningar, politiska partier och organisationer. Svaren

sammanställdes i bilaga 3 och ledde till vissa justeringar av förslaget, redovisade i bilaga 4.

Det nya bidragssystemet föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. En implementering i sin helhet kräver en ramförstärkning på 10,5 mnkr från och med år 2026 för att fullt ut finansieras enligt alternativ A. Om hela beloppet inte kan tillföras föreslås en implementering enligt antingen alternativ B eller C.

Alternativ A:

- Full implementering med 10,5 mnkr, varav 4,5 mnkr till drift- och hyresstöd, 3 mnkr till verksamhetsstöd och 3 mnkr till övriga stöd.

Alternativ B:

- Partiell implementering med 3,15 mnkr till driftstöd (2 mnkr), aktivitets- och medlemsstöd för 65+ och funktionsrättsrörelsen (600 tkr), verksamhetsstöd för funktionsrättsområdet (150 tkr), Stöd till sociala föreningar (100 tkr) och hyresstöd för mindre föreningar (300 tkr).

Alternativ C:

- Ingen ramförstärkning, vilket innebär att endast sociala föreningars och verksamhetsstöd till samordnande föreningar inom funktionsrättsområdet implementeras.

Regionstyrelseförvaltningen har genomfört en omfattande remissrunda och dialogprocess kring det nya bidragssystemet och bedömer att förslaget är väl förankrat. Synpunkter från remissvaren har beaktats och regionstyrelseförvaltningen anser att systemet bör genomföras enligt förslaget.

Eftersom det ekonomiska läget är ansträngt har tre olika implementeringsalternativ tagits fram, där alternativ A till fullo bedöms uppfylla samtliga kriterier för ett rättvist och långsiktigt hållbart bidragssystem. Alternativ A kräver en ramförstärkning på 10,5 mnkr från och med år 2026 och möjliggör en full implementering. Det skulle leda till mer hållbar driftsekonomi för föreningar med egna anläggningar och öka kostnadstäckningen till cirka 70 %. Hyresstöd skulle införas för föreningar som hyr lokaler, vilket skulle bidra till ökad likvärdighet mellan olika föreningsformer. Vidare skulle verksamhetsstödet ökas, och ett nytt medlemsstöd skulle införas för att stärka medlemsrekryteringen och föreningsengagemanget. Stödssystemet skulle även inkludera ett talangstipendium och ett fritidspris, samt permanenta Regionmiljonen – ett utvecklingsstöd för föreningar. Andra bidragsformer, såsom resestöd, arrangemangsstöd, investeringsstöd och representationsstöd, skulle förstärkas, och ett övernattningsstöd skulle införas.

Med hänsyn till Region Gotlands ekonomiska läge har förvaltningen även tagit fram Alternativ B, där fokus ligger på föreningar med egna anläggningar. En ramförstärkning på 2 mnkr skulle höja driftstödet och ge 60 %

kostnadstäckning. Detta skulle förbättra ekonomin för de flesta föreningar, även om 13 av 46 anläggningar skulle få ett något lägre stöd än tidigare. Ett övergångsstöd föreslås för att mildra konsekvenserna. Dessutom prioriteras höjning och reformering av aktivitetsstödet för 65+, som i nuvarande system endast ges till pensionärsföreningar. Förvaltningen vill även införa ett medlemsstöd för 65+, initialt begränsat till pensionärsföreningar. Ett annat fokusområde är stöd till funktionsrättsföreningar, där ett nytt verksamhetsstöd för samordnande föreningar föreslås samt ett att hyresstödet kan initieras med fokus på mindre föreningar med stora anläggningsbehov.

Alternativ C innebär att ingen ramförstärkning beviljas. I detta scenario skulle endast stödet till sociala föreningar och verksamhetsstödet till funktionsrättsrörelsen kunna införas. Övriga förändringar skulle skjutas upp tills ekonomin tillåter det. Förvaltningen varnar för att om nya bidragssystemet skulle implementeras till fullo utan mer resurser detta kan leda till att vissa anläggningar och föreningar slås ut, eftersom driftstödet omstruktureras och vissa bidrag avskaffas.

Samtliga beräkningar bygger på prognoser och uppgifter från föreningarna, och uppföljning kommer att ske efter implementeringen.

Regionstyrelseförvaltningen anser att det nya bidragssystemet skapar bättre måluppfyllelse i linje med Region Gotlands mål ibland annat Vårt Gotland 2040 och Fritidsplan. Genom att premiera aktivitet framför administration och skapa transparens i bidragsfördelningen stärker det föreningslivet och främjar en hållbar fritidsinfrastruktur. Statsstödsreglerna efterföljs bättre genom en mer enhetlig hantering av driftstödet, och införandet av hyresstöd förbättrar förutsättningarna för föreningar utan egna anläggningar.

Regionstyrelseförvaltningens slutliga bedömning är att Alternativ A motsvarar fritidsaktörernas behov och uppfyller de politiska målsättningarna om ett rättvist och långsiktigt hållbart bidragssystem inom fritidsområdet.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår att ärendet överlämnas till budgetberedningen och att föreslaget äskande hanteras tillsammans med övriga nämnders äskanden. Till budgetberedningen kommer regionstyrelseförvaltningen att lägga fram följande förslag till beslut:

Förslag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Regionfullmäktige antar ”Regler för stöd inom fritidsområdet” att gälla från och med den 1 januari 2026.
- Regionfullmäktige beslutar att tilldela regionstyrelsen ett ramtillskott om 10,5 miljoner kronor från och med år 2026 för implementering av det nya systemet för stödgivning på fritidsområdet.

Förslag till beslut i regionstyrelsen

- Under förutsättning att regionfullmäktige beslutar i enlighet med regionstyrelsens förslag ovan beslutar regionstyrelsen att anta

”Riktlinjer för stöd på fritidsområdet” att gälla från och med den 1 januari 2026.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelseförvaltningen har fått i uppdrag att genomföra en bidragsöversyn på kultur- och fritidsområdet i syfte att revidera gällande bidragsbestämmelser samt skapa tydliga strukturer för arbetsprocesser och kvalitetssäkring. I den första delen gjordes en översyn för stöden på kulturens område och allmänna bestämmelser och nu presenteras förslaget till nya stöd för fritidsområdet. Översynen har resulterat i ett förslag till regler för fritidsområdets stöd (bilaga 1), och riktlinjer (bilaga 2) vilka här presenteras för godkännande i regionfullmäktige respektive regionstyrelsen. Regelverket och riktlinjerna är tänkt att börja gälla från 2026-01-01 förutsatt att medel tillförs.

I arbetet med att ta fram förslaget gjordes i ett tidigt skede en kartläggning med omvärldsanalys där fyra andra kommuner i Sverige jämfördes med Gotland. Dessa kommuner var Gävle, Karlskrona, Nyköping och Örnsköldsvik. Detta för att få en tydligare bild av hur Gotlands nuvarande stöd står i relation till andra samt för inspiration för framtida stöd.

I dialog med fritidsområdets aktörer ringades sedan områdets behov in. Behoven beskrevs i ett arbetsmaterial som presenterades för bidragsöversynens politiska referensgrupp - kultur- och fritidsberedningen. Utifrån kartläggningen och områdets önskemål identifierade därefter regionstyrelseförvaltningen vad som behövde förändras i stödsystemet.

Via arbetsmöten med politisk referensgrupp etablerades ett önskat läge/målbild för det nya stödsystemet för fritidsområdet vad gäller – jämlikhet, jämställdhet, tillgänglighet och bredd/spets. Detta samt koppling till aktuell Fritidsplan har varit ledande för arbetet.

En annan viktig aspekt i framtagandet av stöden är att säkerställa att det nya stödsystemet motiverar, underlättar och stödjer en aktiv fritid på ett tydligt sätt. Region Gotland har rörelsemål i den regionala utvecklingsstrategin (Vårt Gotland 2040), aktuell Fritidsplan och även som nämndmål för ökad rörelse. Målet är där för att skapa förutsättningar för en timmes rörelse per dag, främst i de prioriterade målgrupperna, alltså barn och unga 7-20, personer med funktionsnedsättning alla åldrar samt person 65+, i aktuell Fritidsplan men även i befolkningen i stort. Med detta som bakgrund har ambitionen i framtagandet också varit att rikta stöden mot aktivitet och inte mot administrativ överbyggnad.

Ett stort antal dialog- och informationsmöten har gett inspel och inspiration i arbetet. Runt 40 möten har hållits, med den politiska referensgruppen, föreningar, RF-Sisu Gotland, Funkisam, Pensionärsrådet med flera. Dessa möten har både varit i stora grupper i form av dialog men även i mindre grupper eller enskilt utifrån behov. Dessa har skett från november 2022 fram till mars 2025.

Alla dessa insatser samt en remissrunda med efterföljande inspel har mynnat i ett förslag till nytt bidragssystem med följande uppdelning:

Anläggning

- subventionerad hyra i Region Gotlands anläggningar och material
- stöd för drift av anläggning
- investeringsstöd
- stöd för hyreskostnader

Verksamhet

- aktivitets- och medlemsstöd
- resestöd

Utveckling

- utvecklingsprojekt
- arrangemang
- representationsstöd
- stipendier för unga
- fritidspris

För detaljer för varje stöd se bilaga 1 för regler och bilaga 2 för riktlinjerna.

Till viss del följer det nya förslaget samma inriktningar som det tidigare bidragssystemet. Men det skiljer sig på vissa punkter från tidigare bidragssystem:

- Driftsstödet likriktas. Från att ha varit möjligt att erhålla olika former av driftstöd beroende på uppdrag och anläggning, föreslås nu att alla föreningar som driver egna anläggningar får ersättning baserat på samma urval av kostnader. Alla föreningar söker stödet, till skillnad från i dag.
- Hyresstöd införs på samma premisser som driftstödet. Möjlighet till driftstöd även för timinhyrning föreslås också.
- Ett stöd per medlem föreslås till medlemmar i prioriterade målgrupper enligt gällande Fritidsplan.
- Aktivitetsstödet föreslås att vara samma för de prioriterade målgrupperna i aktuell Fritidsplan. Det innebär att stöd till pensionärsverksamhet breddas. En högre nivå, en dubblering, föreslås också för verksamhet med anpassning för eller riktad till personer med funktionsnedsättning.
- Nytt i resestödet är stöd för medföljande ledare till alla resor.
- Stödet till utvecklingsprojekt är en förlängning på det stöd som infördes under pandemin (Regionmiljonen), som föreslås permanentats.
- Nuvarande Representationsstöd blir ett å-stöd beroende på antalet elitaktiva i föreningen och öppnar även upp för individuella idrottare.

- Stipendium för unga är en nyhet tänkt att ges för individuell utveckling inom fritidsområdet. Syftet är att stimulera fortsatt engagemang, utveckling och utbildning inom fritidsområdet. Stipendiet kan sökas av aktiv utövare 15-20 år folkbokförd på Gotland, som har målet att nå en internationell elitnivå inom idrott eller annan fritidsaktivitet.
- Region Gotland Fritidspris ersätter Ungdomsledarpriset och Gutnalias resestipendium och får ett brett anslag, att jämföra med Region Gotland kulturpris.

I och med fokus på rörelse och aktivitet istället för administrativ överbyggnad föreslås de tidigare distriktsstöden tas bort. Det sker istället en ökning av aktivitetsstöd och medlemsstöd för att kompensera ett eventuellt bortfall.

Samordning inom funktionsrättsområdet

Samordningsorganisationen Funkisam Gotland tilldelas årligen ett stöd ur budgetramen för stöd till föreningar för personer med funktionsnedsättning. Det har dock varit utan kriterier eller fördelningsgrund. Detta tas nu bort mot bakgrund av att det nya stödsystemet ska bli mer tydligt, transparent och likvärdigt. En kontinuerlig dialog har förts med Funkisam Gotland och internt mellan avdelningar på regionstyrelseförvaltningen om ett nytt verksamhetsstöd eller IOP-avtal, idéburet offentligt partnerskap. Arbetet har resulterat i ett verksamhetsstöd till samordnande föreningar inom funktionsrättsområdet med koppling till den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2024 och dess genomförande program Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland. Parallellt kan ett utvecklingsarbete påbörjas om ett IOP-avtal som kan ersätta verksamhetsstödet på sikt. För att klara ingå ett sådant partnerskap ser Funkisam behov av en ökning av stöd för att möjliggöra hållbarheten i deras organisation.

Sociala föreningar

Sociala föreningar som bedriver ideell och för samhället en särskilt viktig verksamhet och inom socialt stöd, har årligen sökt ett verksamhetsstöd utifrån befintliga regler. Däremot har det inte funnits tydliga kriterier och riktlinjer för stödet. Även föreningarna själva har uttryckt önskan om förändring, både i utformning men även av organisatorisk hemvist inom regionen. Ett förslag har därför arbetas fram och därefter förankrats i den förvaltningsövergripande beredningsgrupp som vanligtvis bedömer ansökningarna. Förslaget bygger på två principer, ett kvantitativt och kvalitativt. Till det kommer en helhetsbedömning, dels utifrån föreningarnas roll som aktörer i samhällets sociala stödstruktur, och dels utifrån budgetram. Målen styrs mot den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2024 och dess genomförande program Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland.

Remisser

Förslaget till nytt bidragssystem har varit ute på remiss under perioden 2024-10-25 till 2024-11-30. Den gick på en öppen remiss vilket innebär att det

är öppet för alla att lämna in remissvar. Det inkom sammanlagt 21 svar från följande organisationer.

1. Astma- och Allergiföreningen Gotland
2. Bågskytteklubben Vildkaninerna
3. Endre IF
4. Equmeniakyrkan Gotland
5. FC Gute
6. Funkisam Gotland
7. IF Hansa-Hoburg
8. Klinte Skyttegille
9. Kristdemokraterna Gotland
10. Miljöpartiet Gotland
11. Moderaterna Gotland
12. Parkinson Gotland
13. PRO Gotland
14. PRO Stånga-Burs
15. RF-SISU Gotland
16. Röda Korset Gotland
17. SRF Gotland
18. Visborgs OK
19. Visby Tennisklubb
20. Visby IBK
21. Vänsterpartiet Gotland

Alla remissvar ligger som bilagor i ärendet. Till ärendet finns även en sammanställning av ämnesområden som remissvaren handlar om inklusive beskrivning av hur förvaltningen har hanterat dem. Dessa återfinns i bilaga 3.

Utifrån remissvaren har även förslaget till nytt bidragssystem förändrat till viss del. En sammanställning återfinns i bilaga 4.

Implementering

Utgångspunkten är att det nya bidragssystemet ska börja gälla från 2026-01-01. Detta är däremot beroende av att det tillförs en ramförstärkning till förvaltningens kultur- och fritidsverksamhet. För att täcka in hela behovet av det nya bidragssystemet krävs 10,5 mnkr. I och med att det nya bidragssystemet till viss del byter ut vissa stöd mot nya, så som att distriktsstöden försvinner och medlemsstöd tillkommer, behöver vissa delar tas i sin helhet för att kunna implementeras till fullo. Detta också för att få korrekt utväxling på det nya systemet. I de 10,5 mnkr ingår följande. Detta är hur mycket respektive stöd räknas upp utifrån vad det är i dag. Nuvarande ram inom parantes:

1. Driftstöd och hyresstöd	4,5 mnkr (4,4mnkr)
2. Verksamhetsstöd (aktivitet och medlem)	3 mnkr (3,3 mnkr)
3. Övriga stöd och resurs	3 mnkr (2,3 mnkr)

Övriga stöd består av följande:

Typ av stöd	Ökning (nuvarande)
Resestöd	200 tkr (1 mnkr)
Projektstöd (Regiomiljon)	1 mnkr (-)
Arrangemangsstöd	175 tkr (125 tkr)
Representations- och övernattningsstöd	670 tkr (328 tkr)
Talangstipendium	55 tkr (5 tkr)
Fritidspris	15 tkr (10 tkr)
Resurs	700 tkr (-)

Som alternativ till full implementering med utökad ram ser förvaltningen två alternativ:

- B. Driftstödet för idrottsanläggningar har under en längre tid ansetts vara relativt underfinansierat med risk för utslagning av föreningar som driver anläggning som inte kan få en driftsekonomi att fungera. Samt att det är en oklar uppdelning av typ av stöd även inom just anläggningsstödet. Detta sammantaget gör att ett alternativ kan vara att lyfta in resurser i driftstödet, för att applicera detta krävs **2 mnkr**. Med den ökningen nås en estimerad 60 procent kostnadstäckning. Detta utifrån det underlag som föreningarna själva har lämnat in till Region Gotland. Utöver det är en rimlig start att lägga till följande:
- **600 tkr** för att öka på och reformera aktivitets- och medlemsstödet till 65+ och funktionsrättsrörelsen,
 - Ett verksamhetsstöd för samordnande föreningar för inom funktionsrättsområdet på **150 tkr**.
 - Hyresstödet implementeras med **300 tkr** med fokus på mindre föreningar med akuta anläggningsutmaningar.
 - Även stödet till Sociala föreningar kan implementeras då det inte kräver ramförstärkning men bör räknas upp med **100 tkr** på grund av högt söktryck och ej indexreglerat under lång tid.

Endast regelverket och riktlinjer för dessa stöd implementeras. Sedan får övrig implementering ske gradvis när regionens ekonomi tillåter det.

- C. Om ingen ramförstärkning tilldelas implementeras endast stödet till sociala föreningar och verksamhetsstöd för samordnande föreningar för inom funktionsrättsområdet. Inga andra delar implementeras och

det nuvarande regelverket fortsätter att gälla. Detta fram till dess att Region Gotlands ekonomi tillåter ramförstärkning.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att det har varit ett gott inflöde av remissvar utifrån remissversionen av den nya bidragsöversynen. Regionstyrelseförvaltningen har tagit in synpunkterna och reviderat översynen där förvaltningen bedömt det varit rimligt och nödvändigt.

Utifrån dialogmöten, remisser och arbetsmöten med politiken inom Region Gotland är bedömningen från förvaltningen att förslaget till nytt bidragssystem är väl kommunicerat och att många inspel och tankar har tagits om hand under processen gång. Utifrån processen som är beskriven i tjänsteskrivelsen bedömer förvaltningen att förslaget till nytt bidragssystem för fritid bör genomföras som föreslaget.

För implementeringen har förvaltningen tagit fram tre olika alternativ där Alternativ A är det förslag som uppfyller föreningslivets behov och motsvarar de politiska målsättningarna till fullo. Alternativ A förutsätter att regionstyrelseförvaltningen ges ramförstärkning på 10,5 mnkr från och med 2025 för att för att införa och implementera systemet i sin helhet. Det skulle innebära att föreningar som driver egen anläggning får en mer hållbar driftsekonomi genom att en större del av de fasta kostnaderna inkluderas i underlaget. Det skulle innebära att preliminärt och baserat på de uppgifter som föreningarna har lämnat att en 70-procentig kostnadstäckning skulle kunna uppnås. Ett stöd de till de föreningar som hyr in sig i lokaler både långsiktigt och per timme skulle möjliggöras. Dessa två stöd skulle göra det mer likställt att vara i Region Gotlands lokaler jämfört med att driva eller hyra eget, vilket vore eftersträvänsvärt och viktigt för verksamhetsutvecklingen i anläggningen

En full ramförstärkning skulle även generera en utökning av verksamhetsstödet, med större ersättning per aktivitet vilket i sin tur skulle öka föreningarnas möjlighet till verksamhet. Ett medlemsstöd skulle ge ett incitament till större medlemsrekrytering vilket i sin tur kan öka delaktigheten i föreningslivet. Något som skulle föra många positiva effekter med sig.

I de 10,5 mnkr ingår även att permanenta det som i dags kallas Regionmiljonen, ett utvecklingsstöd för föreningarna. Det skulle även vara utökade ramar inom resestöd, arrangemangsstöd, investeringsstöd och representationsstöd där även ett övernattningsstöd skulle införas. Utöver detta är tanken att ett Talangstipendium och Fritidspris ska ersätta resestipendium och ungdomsledarpriset och marginellt även räknas upp.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer det rimligt att dessa stöd räknas upp utifrån ordinarie läge. De har legat still under en längre tid och behöver justeras för att möta de behoven som föreningarna har i dagsläget.

Däremot inser förvaltningen att det ekonomiska läget inom Region Gotland gör en sådan implementering och resurstillsättning svår. I och med det har förvaltningen tagit fram två förslag till på fortsatt hantering.

Anledningen till alternativ B, som regionstyrelseförvaltningen har tagit fram, är att förvaltningen bedömer att det mest pressade läget är för de föreningar som driver egen anläggning. Regionstyrelseförvaltningen får många signaler om att det är svårt att få ihop en rimlig driftsekonomi, vilket i sin tur går ut över verksamheten i respektive förening. Det finns även en handfull olika sätt att erhålla stöd för drift av anläggningen vilket gör stödet olikvärdigt och inte transparent. Vid en ramförstärkning på 2 mnkr för driftstöd till föreningsdriven anläggning blir kostnadsersättningen preliminärt 60 procent av de godkända uppkomna kostnaderna. Detta enligt det underlaget som föreningarna själva ha delgett förvaltningen. Men med föreslagen ramförstärkning kommer ändå den absoluta majoriteten att få ett ökat stöd jämfört med dagens nivåer. Konsekvens för en handfull föreningar är dock att stödet minskas något från dagens nivåer, det rör sig om 12 av 46 anläggningar som i dagsläget får stöd. De som utifrån en preliminär beräkning, utan granskning av underlaget, skulle få ett mindre stöd är: Burs GoIF, Fardhem IF, Fårösund GoIK, Garda IK, Gotlands Bro SK, Gotlands Motocross MF, Lärbro, Norra Gotlands MHF, Norra Gotlands ridklubb, Visborgs OK och Östergarns IK. Övriga föreningar som driver äger och driver egen anläggning får en ökning av stöd.

Noterbart är att nivån på sänkningen dock är låg och bedöms vara hanterbar. Den varierar från 40 kr till upp till 27 tkr. Men bedömningen är att det trots allt är en korrigering överlag för att möta den kostnadsbilden som föreningen har och det är samma utgångspunkt för att jämförbara anläggningar. Vilket i sin tur innebär att själva driften av anläggningen och kostnaderna för den kommer att täckas även om stödet jämfört med i dag blir lägre för ett fåtal. Det kommer finnas möjlighet till ett övergångsstöd under den första tiden efter implementering för de föreningar som får ett sänkning totalt.

Det är även regionstyrelseförvaltningens bedömning att det är högt prioriterat att höja och reformera aktivitetsstödet för 65+. I nuvarande system är det endast pensionärsföreningar som kan uppehålla aktivitetsstöd för kategorin 65+. Om en aktivitet sker i exempelvis en idrottsförening utgår i dagsläget inget aktivitetsstöd. Denna obalans bedömer förvaltningen att det är viktigt att rätta till, samt att höja aktivitetsstödet från den låga nivån den är på idag till en mer jämlik ersättning. Förvaltningen föreslår även att ersätta pensionärernas distriktsstöd med ett medlemsstöd och att pensionärsföreningarnas distriktsorganisationer söker den ersättningen istället. På så vis bibehålls pensionärsdistriktens stöd i formen av ett medlemsstöd samtidigt som aktivitetsstöden för medlemsföreningarna höjs. Alla nivåer finns i bilagorna. Gruppen 65+ är en prioriterad grupp i aktuell Fritidsplan vilket även det gör en revidering och uppgradering av denna grupps aktivitetsstöd viktig. Förvaltningen bedömer det även viktigt att införa medlemsstöd för 65+, men i första skede endast för pensionärsföreningarna.

Utöver detta ser regionstyrelseförvaltningen även möjligheten att med relativt små medel införa medlems- och omgjort aktivitetsstöd även för föreningar inom funktionsrättsrörelsen. Detta för att komma ifrån distriktsstöden som finns i de befintliga bidragsbestämmelserna och få ett mer likriktat och rättvist stödsystem då distriktsstödet endast gäller de föreningar som är anslutna till ett riksförbund. Distriktsstödet är samtidigt generöst i förhållande till aktivitetsstödet. Det innebär att en del föreningar fått sitt huvudsakliga stöd från distriktsstödet, inte aktivitetsstödet. Detta gäller i synnerhet de mindre föreningarna. Ett nytt medlemsstöd kan inte till fullo kompensera för bortfallet av distriktsstödet och därför planeras en övergångsperiod på tre år där föreningarna får möjlighet att arbeta med aktivitetsutveckling med hjälp av förvaltningen samtidigt som viss nivå av distriktsstöd bibehålls. Detta beräknas rymmas inom ordinarie budgetram. Utöver det ser förvaltningen möjlighet att stärka funktionsrättsrörelsen mer genom att införa ett verksamhetsstöd till samordnande föreningar inom funktionsrättsrörelsen med en relativt liten insats. Detta skulle ha stor utväxling för Region Gotland i stort då sådan samverkan sker på många nivåer, och en tydligare formalisering och stöttning av den samordningen vore väldigt positiv.

Regionstyrelseförvaltningen ser även behovet av att implementera hyresstödet, om än i liten skala initialt. Detta för att stötta mindre föreningar där anläggningstillgången är avgörande för fortlevnad eller inte, som exempelvis Visby AK. Ambitionen från förvaltningen är att succesivt öka på hyresstödet framöver för att kunna inkludera fler mottagare.

Även stödet till sociala föreningar går att implementera då det inte kräver ramförstärkning men behöver ett tillskott då det är högt söktryck och det inte har indexreglerats.

Alternativ C är att inte tilldela någon ramförstärkning.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är tydlig i att det inte går att applicera någon annan del av det nya bidragssystemet än stödet till Sociala föreningar och verksamhetsstödet till samordning av föreningar inom funktionsrättsrörelsen. Detta går att föra utan ramförstärkning i detta fall. Övriga delar är beroende av ramförstärkning för att kunna implementeras fullt ut. Och utan ramförstärkning bör det nya bidragssystemet, förutom stödet till Sociala föreningar och verksamhetsstödet till samordning av föreningar inom funktionsrättsrörelsen inte antas utan det får ske när Region Gotlands ekonomi tillåter det. Det finns stora risker för utslagning av anläggningar och föreningar om det nya bidragssystemet antas och implementeras utan ramförstärkning till förvaltningen. Detta beroende på att driftstödet gör om med nya kriterier för godkända kostnader, distriktsstödet tas bort och växlas bland annat upp med medlemsstöd. Aktivitetsstödet nivåer behöver samordnas för att vara likvärdigt.

Det är dock samtidigt regionstyrelseförvaltningens bedömning att delar av dagens stöd inte är transparent, likvärdigt och tydligt och lever därmed inte

upp till kraven i kommunlagen och det är av yttersta vikt att ett nytt stödsystem kan appliceras så snart som möjligt för att komma till rätta med de utmaningar som nuvarande stöd har. Men trots det kvarstår bedömningen att utan ramförstärkning bör nuvarande bidragssystem kvarstå.

Det är viktigt att poängtera att regionstyrelseförvaltningens beräkningar till viss del bygger på prognoser. Givet med väl grund och erfarenhet men ändå prognoser. Samt på underlag inskickat av föreningar. Nivåer kan komma att skifta vid skarpt implementerat bidragssystem. Uppföljning och utvärdering kommer att ske löpande.

Regionstyrelseförvaltningen anser slutligen att Alternativ A, det nya bidragssystemet i sin helhet inom fritidsområdet, bidrar till ökad måluppfyllelse gällande de mål kring rörelse och aktivitet som är framtagna inom Vårt Gotland 2040, Fritidsplan och nämndmål gällande rörelse och aktivitet. Genom att ge större incitament till föreningar att öka sin verksamhet genom ökat stöd bedömer förvaltningen att Alternativ A är ett stödsystem som premierar aktivitet istället för administrativ överbyggnad, och som ger alla prioriterade målgrupper samma aktivitetsstöd samt skapar goda möjligheter att stärka föreningsstrukturen och engagemanget i de ideella föreningarna.

Det nya stödsystemet i sin helhet skapar också likvärdighet och transparens kring driftstödet till de föreningsdrivna anläggningarna, i och med detta bedömer regionstyrelseförvaltningen att statsstödsreglerna efterföljs på ett bättre sätt än tidigare. Detta samt införandet av hyresstöd bedöms ge bättre förutsättningar för en god infrastruktur av fritidsanläggningar på Gotland.

Som helhet är regionstyrelseförvaltningens bedömning att Alternativ A, att införa förslaget i sin helhet med full ramförstärkning från och med år 2026, motsvarar de behov som fritidsaktörerna har lyft, målsättningen med bidragsöversynen och det politiska önskade läget.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Bedömningen är att i och med den föreslagna omgörningen av stödsystemet blir stöden mer transparanta, tydliga och likvärdiga. Det blir en större tydlighet i av vad som är stödberättigat och på vilka nivåer som stöd kan erhållas. På det hela mer överskådligt stöd enligt regionstyrelseförvaltningens bedömning

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att en omgörning av stödsystemet kommer slå olika mot olika föreningar och verksamheter. Överlag är det nya systemet mer riktat mot aktivitet, så det föreningar med stor aktivitet kommer att få en större ersättning. Samtidigt är stödet för drift av anläggning enbart på fasta kostnader, vilket säkerställer en infrastruktur av anläggningar på Gotland och en förening som driver anläggning kommer inte vara utsatta efter några år med lite mindre verksamhet. Förvaltningen har den samlade bedömningen att utfallet blir mer rättvist med ett nytt system. För att uppnå full utväxling och

realisering av det nya bidragssystemet kommer en budgetökning att krävas. Det kommer upp till budgetberedningen 2025 för beslut.

3. Barnperspektiv

Bedömningen är att barn och ungdomar, i åldern är en prioriterad målgrupp i den aktuella Fritidsplanen och således även i bidragsöversynen. De andra prioriterade målgrupperna är personer 65+ och personer med funktionsnedsättning. Dessa grupper prioriteras i stödgivningen överlag på olika sätt.

4. Jämställdhetsperspektiv

Bedömningen är att de grunder som finns för prioriterade målgrupper är de som det redogörs för i rubrik 3. Inga andra prioriterade grupper eller undergrupper finns. Vi kan dock se att i barn- och ungdomsföreningarna är pojkar i viss majoritet. Men i pensionärsföreningarna är det en majoritet kvinnor. Genom att höja stödet för aktiviteter för 65+ till likartade nivåer som barn- och ungdomsstödet utjämnas en del skillnader mellan kön ur ett helhetsperspektiv.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att med ett nytt stödsystem säkras infrastrukturen av anläggningar på landsbygden på ett mer hållbart sett, detta då ersättningen mer tydligt utgår från faktiska kostnader.

6. Klimat och miljöperspektiv

Bedömningen är att om idrottsanläggningar på landsbygden inte skulle säkras långsiktigt finns risken för ett ökat resande för att kunna utöva idrott både för barn och unga men även vuxna.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-04-01

Bilaga 1. Regler för stöd inom fritidsområdet

Bilaga 2. Riktlinjer för stöd inom fritidsområdet

Bilaga 3. Remissvar och samtliga synpunkter

Bilaga 4. Förändringstabell

Bilaga 5. Regler för stöd inom fritidsområdet, alternativ B

Bilaga 6. Riktlinjer för stöd inom fritidsområdet, alternativ B

Bilaga 7. Regler för stöd inom fritidsområdet. Alternativ C

Bilaga 8. Riktlinjer för stöd inom fritidsområdet, alternativ C

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Angelica Andersson Fihn
Avdelningschef kultur och fritid